

IQTISODIY SAVODXONLIK KO‘NIKMALARINI RIVOJLANTIRUVCHI RAQAMLI TA‘LIM PLATFORMASI: MAZMUNI VA DIDAKTIK TA‘MINOTI

Go‘zal Sharipova Jumanazar qizi

Abu Rayhon Beruniy nomidagi

Urganch davlat universiteti

tayanch doktoranti

+998977835335

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.23338548>

Annotatsiya: Mazkur tezisdagi raqamli transformatsiya sharoitida boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining iqtisodiy savodxonlik ko‘nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiluvchi raqamli ta‘lim platformasining mazmuni va didaktik ta‘minoti yoritilgan. Tadqiqotda raqamli platforma an‘anaviy o‘quv materiallarining elektron shakli sifatida emas, balki ta‘lim mazmuni, interaktiv topshiriqlar, amaliy-vaziyatli mashqlar, diagnostika, baholash va pedagogik monitoringni yagona raqamli muhitda integratsiyalovchi innovatsion metodik tizim sifatida talqin qilinadi. Platforma mazmuni pul, daromad va mehnat, xarajat, ehtiyoj va xohish, jamg‘arish, budjet, xarid qilish madaniyati, bank, raqamli moliya, tabiat va iqtisod, kichik tadbirkorlik hamda moliyaviy xavfsizlik kabi tematik yo‘nalishlarni qamrab oladi. Mazkur mazmunni o‘quvchilarning yosh va psixologik xususiyatlariga mos holda vizual, interaktiv va amaliy topshiriqlar orqali o‘zlashtirish imkonini beruvchi didaktik ta‘minot tizimi taklif etiladi. Raqamli platformaning o‘quvchilarning iqtisodiy fikrlashi, tanlov qilish, rejalashtirish, taqqoslash va mas‘uliyatli iqtisodiy qaror qabul qilish ko‘nikmalarini rivojlantirishdagi pedagogik imkoniyatlari asoslanadi.

Kalit so‘zlar: raqamli transformatsiya, ilmiy-texnik innovatsiya, raqamli ta‘lim, ta‘lim platformasi, iqtisodiy savodxonlik, boshlang‘ich ta‘lim, didaktik ta‘minot, interaktiv topshiriq, iqtisodiy ko‘nikma, raqamli moliya.

Аннотация: В данной тезисной работе раскрываются содержание и дидактическое обеспечение цифровой образовательной платформы, направленной на развитие навыков экономической грамотности учащихся начальных классов в условиях цифровой трансформации. В исследовании цифровая платформа рассматривается не как электронная форма традиционных учебных материалов, а как инновационная методическая система, интегрирующая в единой цифровой образовательной среде содержание обучения, интерактивные задания, практико-ориентированные и ситуационные упражнения, диагностику, оценивание и педагогический мониторинг. Содержание платформы охватывает такие тематические направления, как деньги, доходы и труд, расходы, потребности и желания, сбережения, бюджет, культура покупок, банковская деятельность, цифровые финансы, природа и экономика, малое предпринимательство и финансовая безопасность. Предлагается система дидактического обеспечения, позволяющая усваивать данный учебный материал посредством визуальных, интерактивных и практико-ориентированных заданий с учетом возрастных и психологических особенностей учащихся начальных классов. Обосновываются педагогические возможности цифровой платформы в развитии экономического

мышления учащихся, навыков выбора, планирования, сравнения и принятия ответственных экономических решений.

Ключевые слова: цифровая трансформация, научно-технические инновации, цифровое образование, образовательная платформа, экономическая грамотность, начальное образование, дидактическое обеспечение, интерактивное задание, экономические навыки, цифровые финансы.

Abstract: This thesis paper examines the content and didactic support of a digital educational platform aimed at developing economic literacy skills among primary school pupils in the context of digital transformation. The study conceptualizes the digital platform not merely as an electronic version of traditional educational materials, but as an innovative methodological system that integrates learning content, interactive tasks, practice-oriented and situational exercises, diagnostics, assessment, and pedagogical monitoring within a unified digital learning environment. The content of the platform covers such thematic areas as money, income and work, expenditure, needs and wants, saving, budgeting, consumer purchasing culture, banking, digital finance, nature and economics, small-scale entrepreneurship, and financial safety. A system of didactic support is proposed to facilitate the acquisition of this content through visual, interactive, and practice-oriented tasks adapted to the age-related and psychological characteristics of primary school pupils. The pedagogical potential of the digital platform in developing pupils' economic thinking and their skills in making choices, planning, comparing alternatives, and making responsible economic decisions is substantiated.

Keywords: digital transformation, scientific and technological innovation, digital education, educational platform, economic literacy, primary education, didactic support, interactive task, economic skills, digital finance.

Bugungi kunda raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi ta‘lim tizimining mazmuni va metodik ta‘minotini takomillashtirishning muhim omillaridan biriga aylanmoqda. Raqamli transformatsiya ta‘lim jarayoniga texnik vositalarni joriy etish bilangina chegaralanmay, o‘quv mazmunini taqdim etish, o‘quvchi faoliyatini tashkil etish, natijalarni baholash va pedagogik monitoringni amalga oshirishning yangi mexanizmlarini shakllantirishni nazarda tutadi.

UNESCOning *Global Education Monitoring Report 2023* hisobotida ta‘lim texnologiyalarining samaradorligi texnologiyaning mavjudligi bilan emas, balki undan qanday pedagogik maqsadda foydalanilishi bilan belgilanadi. Shu nuqtayi nazardan, raqamli ta‘lim vositalarini ishlab chiqishda texnologik imkoniyat bilan pedagogik maqsad o‘rtasidagi uyg‘unlikni ta‘minlash muhimdir. Mazkur masala boshlang‘ich ta‘limda iqtisodiy savodxonlikni rivojlantirish uchun ham alohida ahamiyat kasb etadi. Chunki zamonaviy jamiyatda bola kundalik hayotining dastlabki bosqichlaridanoq pul, xarid, narx, jamg‘arish, ehtiyoj va xohish kabi iqtisodiy tushunchalar bilan bevosita yoki bilvosita munosabatga kirishadi. Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi esa ushbu jarayonga elektron to‘lovlar, onlayn xaridlar, QR-kodlar va boshqa raqamli moliyaviy vositalarni ham qo‘shmoqda.

Shu sababli boshlang‘ich ta‘limda iqtisodiy savodxonlikni shakllantirish mazmunini zamonaviy raqamli ta‘lim texnologiyalari bilan integratsiyalash dolzarb ilmiy-pedagogik masalalardan biri hisoblanadi.

Iqtisodiy savodxonlikni rivojlantirishda raqamli platformaning o‘rni: Iqtisodiy savodxonlikni rivojlantirish jarayonida raqamli ta‘lim platformasidan foydalanishning asosiy maqsadi o‘quvchini tayyor iqtisodiy ma‘lumotlarni qabul qiluvchi subyekt sifatida emas, balki iqtisodiy vaziyatlarni tahlil qiluvchi, tanlov qiluvchi va qaror qabul qiluvchi faol ishtirokchiga aylantirishdan iborat. Shu jihatdan platforma quyidagi pedagogik zanjirni ta‘minlaydi:

iqtisodiy tushuncha → amaliy topshiriq → muammoli vaziyat → mustaqil tanlov → natijani baholash → refleksiya.

Mazkur ketma-ketlik iqtisodiy bilimlarni amaliy ko‘nikmaga aylantirishga xizmat qiladi. Masalan, “Narx” mavzusida o‘quvchiga narx tushunchasining ta‘rifini berish bilan cheklanib qolmasdan, turli mahsulotlarning narxlarini taqqoslash, ma‘lum miqdordagi mablag‘ga mos mahsulotni tanlash yoki chegirma sharoitidagi xaridni hisoblash kabi amaliy vazifalar berilishi mumkin.

Bunda raqamli platformaning afzalligi o‘quvchining topshiriqni bajarish jarayonini interaktiv tashkil etish va natijani tezkor qayta aloqa orqali ko‘rsatish imkoniyatida namoyon bo‘ladi. Iqtisodiy savodxonlik ko‘nikmalarini rivojlantirishga mo‘ljallangan platforma mazmuni tizimli va bosqichma-bosqich shakllantiriladi.

“Pul bilan tanishuv”
platformaning birinchi yo‘nalishi “Pul bilan tanishuv” bo‘lib, unda pulning mohiyati, uning paydo bo‘lish tarixi, tangalar va qog‘oz pullar, O‘zbekiston milliy valyutasi hamda dunyo valyutalari haqida boshlang‘ich tushunchalar beriladi.
“Daromad va mehnat”
modulida mehnat, kasb, daromad va daromad manbalari bilan bog‘liq elementar iqtisodiy tushunchalar shakllantiriladi.
“Xarajatlar”
ehtiyoj va xohish, narx, chegirma hamda oqilona xarid qilish masalalari yoritiladi.
“Jamg‘arish”
moduli tejamkorlik, maqsadli jamg‘arish va kelajakdagi ehtiyojlarni rejalashtirish ko‘nikmalarini shakllantirishga yo‘naltiriladi.
“Budjet”
daromad va xarajat o‘rtasidagi bog‘liqlik, mablag‘larni rejalashtirish va oddiy budjet tuzish elementlari o‘rgatiladi.
“Xarid qilish madaniyati”
mahsulotni ongli tanlash, narxlarni taqqoslash, ehtiyojni aniqlash va ortiqcha xarajatlardan saqlanishga doir topshiriqlar beriladi.
“Bank”
moduli orqali bankning vazifalari, bank kartasi, bankomat va naqdsiz to‘lovlar haqida boshlang‘ich bilimlar shakllantiriladi.
“Raqamli moliya”
raqamli transformatsiya bilan bevosita bog‘liq bo‘lgan “Raqamli moliya” modulida elektron hamyon, QR-kod, onlayn to‘lov va internet orqali xarid qilishning boshlang‘ich jihatlari o‘rgatiladi.

“Tabiat va iqtisod”
tabiiy resurslardan oqilona foydalanish, tejamkorlik va ekologik mas‘uliyatning iqtisodiy mazmuni ochib beriladi.
“Kichik tadbirkor”
mahsulot, xizmat, xaridor, daromad, xarajat va tadbirkorlik tashabbusi haqida boshlang‘ich tasavvurlar shakllantiriladi.
“Moliyaviy xavfsizlik”
bank karta ma‘lumotlarini himoya qilish, kuchli paroldan foydalanish, internet firibgarliklaridan ehtiyot bo‘lish va shubhali vaziyatlarda ishonchli kattalarga murojaat qilish kabi masalalar yoritiladi.

Platforma mazmuni oddiy iqtisodiy tushunchalardan boshlab, amaliy iqtisodiy faoliyat, raqamli moliya va moliyaviy xavfsizlikka tomon izchil rivojlanib boradi. Raqamli platfomaning pedagogik samaradorligi uning texnik imkoniyatlaridan tashqari, didaktik jihatdan puxta ishlab chiqilganligiga bog‘liq.

Platfomaning didaktik ta‘minoti quyidagi tarkibiy qismlarni qamrab oladi:

Nazariy materiallar	Har bir mavzu bo‘yicha qisqa va tushunarli izohlar, rasmlar, sxemalar, infografikalar va hayotiy misollar beriladi.
Interaktiv topshiriqlar	O‘quvchi iqtisodiy tushunchalarni amaliy faoliyat orqali o‘zlashtiradi. Bunda taqqoslash, saralash, moslashtirish, hisoblash va tanlashga asoslangan topshiriqlardan foydalaniladi.
Muammoli vaziyatlar	O‘quvchiga kundalik hayotga yaqin iqtisodiy vaziyatlar taqdim etiladi. Masalan, ma‘lum miqdordagi pulga zarur mahsulotni tanlash, ikki mahsulot narxini taqqoslash yoki xarajatlarni rejalashtirish kabi vazifalar beriladi
Test topshiriqlari	Testlar orqali mavzuning o‘zlashtirilish darajasi aniqlanadi. Bunda faqat nazariy bilimni emas, balki iqtisodiy vaziyatni tushunish va to‘g‘ri qaror qabul qilishni aniqlashga qaratilgan topshiriqlarga ustuvorlik beriladi.
Diagnostika monitoring va	Platforma o‘quvchining natijalarini muntazam kuzatish, o‘zlashtirish dinamikasini aniqlash va muayyan mavzu bo‘yicha yuzaga kelayotgan qiyinchiliklarni aniqlash imkonini beradi.
O‘qituvchi boshqaruv paneli	Platfomaning muhim tarkibiy qismi o‘qituvchi uchun mo‘ljallangan boshqaruv panelidir. U orqali pedagog o‘quvchilarning topshiriqlarni bajarish ko‘rsatkichlari, test natijalari va o‘zlashtirish dinamikasini kuzatishi mumkin.

Bu imkoniyat raqamli platfomaning oddiy elektron resursdan farqlovchi muhim jihatlardan biridir. Chunki bunda raqamli texnologiya nafaqat o‘quvchi faoliyatini qo‘llab-quvvatlaydi, balki pedagogning diagnostik va metodik faoliyatini ham takomillashtiradi.

Taklif etilayotgan raqamli ta‘lim platformasining innovatsion jihatida iqtisodiy ta‘lim mazmunini shunchaki elektron shaklga o‘tkazishda emas, balki o‘quv mazmuni, interaktiv faoliyat, diagnostika va monitoringni yagona raqamli muhitga birlashtirishda namoyon bo‘ladi.

Platformaning metodik modeli quyidagi mantiqiy tizim asosida quriladi:

Mazmun → interaktiv faoliyat → amaliy iqtisodiy vaziyat → natija → diagnostika → monitoring → individual metodik tavsiya.

Mazkur model orqali o‘quvchining iqtisodiy bilimlarini real vaziyatlarda qo‘llash imkoniyati kengayadi.

Masalan, “Jamg‘arish” mavzusini o‘rganishda o‘quvchi nafaqat jamg‘arish tushunchasini o‘zlashtiradi, balki ma‘lum bir maqsad uchun mablag‘ yig‘ish rejasini tuzadi. “Budjet” mavzusida daromad va xarajatlarni taqsimlaydi. “Xarid qilish madaniyati” mavzusida esa bir nechta variant orasidan iqtisodiy jihatdan maqbul tanlovni amalga oshiradi.

Natijada iqtisodiy savodxonlik bilim → ko‘nikma → amaliy faoliyat → mas‘uliyatli iqtisodiy xulq-atvor ketma-ketligida rivojlanadi.

Raqamli ta‘lim platformalarini boshlang‘ich ta‘limga joriy etish bir qator muammolarni ham yuzaga keltiradi. Jumladan, o‘quvchilarning yosh xususiyatlariga mos raqamli kontent yaratish, ortiqcha ekran yuklamasining oldini olish, raqamli xavfsizlikni ta‘minlash, pedagoglarning raqamli kompetensiyalarini rivojlantirish hamda texnologik imkoniyatlardan pedagogik maqsadga muvofiq foydalanish muhim vazifalar sirasiga kiradi. Shuningdek, raqamli platforma o‘qituvchining o‘rnini bosuvchi vosita sifatida emas, balki uning metodik imkoniyatlarini kengaytiruvchi vosita sifatida qaralishi lozim. Pedagog o‘quvchining individual ehtiyojlarini aniqlash, murakkab iqtisodiy vaziyatlarni tushuntirish, tarbiyaviy jihatlarni ochib berish va o‘quv jarayonini boshqarishda asosiy subyekt bo‘lib qoladi. Kelgusida platformaning imkoniyatlarini adaptiv ta‘lim, sun‘iy intellekt asosidagi individual topshiriqlar, avtomatlashtirilgan diagnostika va ta‘lim analitikasi bilan boyitish mumkin. Biroq bunday texnologiyalarni joriy etishda boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining yoshi, psixologik xususiyatlari va raqamli xavfsizligi asosiy mezon sifatida saqlanishi zarur.

Xulosa qilib aytganda, iqtisodiy savodxonlik ko‘nikmalarini rivojlantiruvchi raqamli ta‘lim platformasi boshlang‘ich ta‘limni raqamli transformatsiya qilishning pedagogik yo‘nalishlaridan biri sifatida qaralishi mumkin. Platformaning innovatsion qiymati an‘anaviy o‘quv materiallarini elektron shaklda taqdim etish bilangina emas, balki ta‘lim mazmuni, interaktiv topshiriqlar, amaliy iqtisodiy vaziyatlar, diagnostika, baholash va monitoringni yagona raqamli muhitda integratsiyalash imkoniyatida namoyon bo‘ladi. Platforma orqali o‘quvchilarda pul, daromad, xarajat, jamg‘arish, budjet, xarid madaniyati, bank, raqamli moliya, tadbirkorlik va moliyaviy xavfsizlikka oid boshlang‘ich bilimlar bilan bir qatorda, taqqoslash, hisoblash, rejalashtirish, tanlash va mas‘uliyatli iqtisodiy qaror qabul qilish ko‘nikmalarini shakllantirish imkoniyati yaratiladi. Shu jihatdan raqamli ta‘lim platformasi boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining iqtisodiy savodxonligini rivojlantirishning qo‘shimcha elektron vositasi emas, balki raqamli transformatsiya sharoitida iqtisodiy ta‘lim mazmuni va zamonaviy pedagogik texnologiyalarni integratsiyalovchi innovatsion metodik tizim sifatida baholanishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Sharipova G. J. qizi. Boshlang‘ich ta‘limda iqtisodiy savodxonlik va matematikaning integratsiyasi. 2024. DOI: 10.5281/zenodo.14580271.
2. Sharipova G. J. qizi, Djumaev M. I. O‘quvchilarga iqtisodiy ta‘lim-tarbiya berishda xorijiy tajribalar va dasturlarning o‘zaro tahlili // Maktabgacha va maktab ta‘limi. 2025. Vol. 3, No. 2. B. 5–10. DOI: 10.5281/zenodo.14926344.
3. Dzhumayev M. I., Ergashev J. M., Dzhumayev J. M., Dzhumayeva M. M., Sharipova G. J. Factors for Developing Students' Economic Literacy in the Process of Implementing the National Curriculum // Journal of Economics, Finance and Management Studies. 2026. Vol. 9, Issue 3. DOI: 10.47191/jefms/v9-i3-10.
4. UNESCO. Global Education Monitoring Report 2023: Technology in education: A tool on whose terms? Paris: UNESCO, 2023.
5. OECD. PISA 2022 Results (Volume IV): How Financially Smart Are Students? Paris: OECD Publishing, 2024.
6. OECD. PISA 2022 Assessment and Analytical Framework: Mathematics, Reading, Science, Financial Literacy and Creative Thinking. Paris: OECD Publishing, 2023.
7. Lusardi A. Financial Literacy Skills for the 21st Century: Evidence from PISA // Journal of Consumer Affairs. 2015. Vol. 49. No. 3. P. 639–659. DOI: 10.1111/joca.12099.